

A municipális rendőrségektől a centralizált, állami rendőrségig

Európában és hazánkban is az elmúlt időszakban sokszor fellángolt a vita: helyi vagy állami rendőrség tartsa fenn a rendet az adott településeken. Magyarországon különösen a rendszerváltás (1990) után került ez a viták középpontjába. Úgy gondolom, kevesen ismerik kellő mélységben azt a több évtizedig zajló folyamatot, amelynek eredményeként 1920-ban létrejött a mai országos hatáskörű, állami rendőrség előd intézménye, a m. kir. állami rendőrség. A szálak a középkorig, illetve az 1848–49-es forradalom és szabadságharcig, valamint a kiegyezésig nyúlnak vissza.

Magyarországon 1867 előtt nem volt egységes központi közigazgatás és rendőrség,¹ ezért a településeken, városokban az adott helyi hatalomnak alárendelve látták el a rend, a közbiztonság fenntartását.² A középkori rendfenntartást jól szemlélteti az 1585-ből Egerben fennmaradt fertálymesteri és tizedesi utasítás³, melyben feladatként megtalálható a közrend fenntartása és a város törvényeinek betartatása, továbbá a bűnüldözés és a vétkesek bejelentése, előállítás. Ugyanez az utasítás megfogalmazta az egészségügyi és tűzrendészeti szabályok betartatását is.

Hasonlóan az egeri példához, más magyar városokban is szabályozták a közrend fenntartóinak kötelezettségeit. Így például az 1586-ból való lőcsei

¹ Deák József: A polgári magyar állam rendvédelmi sajtója 1867–1944. In: Parádi Ákos (szerk.): Ünnepi tanulmányok Parádi József 65. születésnapja tiszteletére. Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. Budapest, 2015. 65–88. o.

² Deák József: Az orosz és a magyar rendészeti sajtó kezdetei. In: Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes (szerk.): Biztonság, szolgáltatás, fejlesztés, avagy új irányok a bevételi hatóságok működésében. Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata. Budapest, 2019. 86–95. o.

³ Petercsák Tivadar: A fertálymesterség. Egy hagyományörző tisztség Egerben. Kossuth Kiadó. Budapest–Eger, 2014. 31. o.

irat, melyben a város intézkedéseket fogalmazott meg a kapitány felé. Ezen utasítás feljogosította a kapitányt, hogy „*a kocsmában és más helyeken verkedőket – akár a bíró tudta nélkül is – elfogja és börtönbe vesse.*”⁴ Ugyanebben az időben Lőcsén tiltották a városokban a kard, szablya, pallos és más fegyverek viseletét, egy meghatározott idő után az utcákon, tereken való tartózkodást, sötétedés után a lámpás nélküli közlekedést, kőborlást, a legényeknek esti harangszó után a hajadon lányoknál való tartózkodást, istentisztelet és mise alatt pedig a borkimérést.⁵ Egy ugyancsak Lőcséről előkerült XVII. század végi rendőri szabályzatból⁶ megtudhattuk, hogy a kora újkorban a szabad királyi városokban milyen „*fényűző rendészeti*” előírások voltak érvényben. E szabályzat szerint egy eljegyzésre csak hat főt hívhattak meg a menyasszony és vőlegény családjából, és „*nehogy a rendről megfélekedezzenek, a vőlegénynek meg kell vennie a rendőri szabályzatot.*”⁷ Ugyanezen szabályzat tiltotta az örök, városi hajdúk jelenlétét az esküvőn. Szombathelyről 1636-ból maradt fenn az az erkölcs- és idegenrendészeti szabály⁸, amely szerint a zsellér csak három napig lehetett bejelentés nélkül a városban. Az első magyar közlekedési rendszabály Huszt⁹ városához kötődik, ahol 1719-ben megtiltották istentisztelet alatt a kihajtást. Később Fehérváron született egy rendelet, mely szerint megtiltották a belvárosban a kocsik gyors hajtását. A katonai rendészet korai jegyei fedezhetők fel II. Rákóczi Ferenc „*Edictum militare*” szabályai nyolcadik címében, amely szerint „*A szállásmestertől kiosztott szállást mindenki fogadja el. Senkinek*

⁴ Kállay István: Városi rendészet a XVIII–XIX. században. In: Kovács Kálmán (szerk.): A jogalkotás és a jogalkalmazás egyes kérdései Magyarországon 19-20. század. Jogtörténeti értekezések 15. ELTE. Budapest, 1986. 69–91. o.

⁵ Uo. 69. o.

⁶ Demkó Kálmán: Egy rendőri szabályzat a XVII. század végéről. In: Századok 1880/10. 829–834. o.

⁷ Uo. 830. o.

⁸ Völgyesi Levente: Városi alkotmányosság az újkori Magyarországon. PhD értekezés ELTE. 2008. 147. o.

⁹ Kállay István: i.m. 78. o.

sincs joga önhatalmából szállást változtatni, vagy a másnak kijelölt szállást elfoglalni.”¹⁰

A fentiekből is jól látni, hogy a municipális rendőrségnek a legfőbb jellemzője az ahány ház, annyi szokás, azaz a sokszínűség.¹¹ E sokszínű magyar gyakorlat felváltására 100 évvel ezelőtt, 1920-ban került sor az 1919-es 5047-es ME törvénytörvénypótló rendelet 1920-as hivatalos kihirdetésével. Ennek lényege, hogy a korábbi magyar városi rendőrségeket és az akkor meglévő két¹² állami rendőrséget (a Határrendőrséget és a Fővárosi Állami Rendőrséget) egységes, centrális irányítás alá helyezték. A kiadott és hatályba helyezett „törvénytörvénypótló” rendelet egy hosszú, több mint nyolc évtizedes küzdelem eredménye, amely során nagy harcot vívtak egymással a városok és az állam, valamint a két nézet – a municipalisták és a centralisták – képviselői.

A fenti folyamatot erősítette, hogy Európában¹³ a XVII. századtól már több helyen létezett állami rendőrség, és jól funkcionált.

Magyarországon a rendfenntartásról, közbiztonságról és rendőrségről elsőként Zsoldos Ignác jogtudós értekezett több művében¹⁴. A szolgabírói hivatalról írt művében (1844-ben) a következőket állapította meg a rendről és rendőrségről: *„Rend magában fenn nem tartódik, annak fenn kell tartatnia. Kik a rend fenntartásában felvigyáznak, s a rendbontókat – törvény szabta büntetéseik elvétele végett – bejelentik: rendőrnek neveztetnek. A rendőrség tehát minden jól rendezett polgárzatok egyik fő kelléke, s van is minden művelt országban.*”¹⁵

¹⁰ Hautzinger Zoltán: Az erdélyi fejedelemség jog összefoglaló és jogfejlesztő hatása a magyar katonai büntető igazságszolgáltatás kodifikációjára. In: Bögöly Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Az önálló katonai kodifikáció tricentenáriuma. Kódex nyomda. Pécs, 2007. 93. o.

¹¹ Vö.: „De alapvető funkciója az értékek és érdekek védelme, az érdekek érvényre juttatásának támogatása.” In: Kovács István: Is the prostitution a threat danger to a country's (national) security? Nemzetbiztonsági Szemle különszám 2017. 12–24. o.

¹² A harmadik, a fiumei ekkor már nem Magyarországhoz tartozott.

¹³ Például Párizsban 1667-től.

¹⁴ Például a „Néhány szó a honi közbátorságról”. Pesten Tratter-Károlyi, 1838.

¹⁵ Zsoldos Ignác: A szolgabírói hivatal. Kn. Pápa, 1844. 187. o.

Ugyanebben az időszakban, csak a honi közbátorságról kiadott könyv után néhány évvel, 1843-ban Győrött látott napvilágot magyarul¹⁶ Karvasy Ágoston „*A politikai tudományok, rendszeresen előadva*” című könyve, amelynek második kiadását egy, a „*rendőrségnek kezeléséről*” szóló töldelekkal látta el. Karvasy véleménye szerint az ország rendőri igazgatásának felosztása ebben az időben elkerülhetetlenül szükségessé vált. Ennek lényege, hogy minden községnek, városnak rendőrsége legyen, amelynek elkülönült (rendőri) személyzettel kell rendelkeznie. Több község rendőrségét járásba kell szervezni, amely felügyeli a községi rendőrségek tevékenységét, több járást pedig kerületbe kell beilleszteni. Ugyanígy a városokban is fel kell állítani a rendőrséget. „*A kerületi hatóságok felett áll a középponti rendőrségi kormányzó, melly közvetlenül a rendőrségi miniszterumnak alá vagon vetve.*”¹⁷ Karvasy ugyan nem ír a városok kerületi hatóságokba való beillesztéséről, de a következő megállapítása egyértelműen arra utal, hogy egységes országos rendőrhatalóságban gondolkodott, ahol a polgár az alacsonyabb rendőrhatalóságok ellen a magasabb rendőri hivatalnál panaszt tehetett, és igaza esetén a magasabb rendőri hivatalnak a hiba kijavítása érdekében joga volt az alsóbb hivatal utasítására. E szerint: „*Valamelly alsóbb rendőrségi hatóságtól hozott rendeléssel elégületlen polgár felsőbb rendőrségi hatósághoz folyamodhatik, mely a tévedő alsóbb hatóságot a helyes pályára igazítja.*”¹⁸ Karvasy ugyanitt ismertette a rendőrhivatalnokokkal szemben támasztott követelményeket, melyek szerint a rendőrhivatalnok ismerje alaposan a szabályokat, józan ítélőképességgel és gyors találékonysággal rendelkezzen, legyen buzgó és meg nem vesztegethető, komoly, szelíd, emberséges és mérsékelt, továbbá véleménye szerint: a rendőrség hatósági illetékességét „személyválogatás nélkül” mindenkire ki kell terjeszteni.

A magyar nemzet történetében az 1848–49-es forradalom és szabadságharc időszaka meghatározóvá vált, így a rendészet, rendőrség történetében

¹⁶ Mindkét szerző műve a reformkor szüleménye, talán ezért is jelenhetett meg magyarul.

¹⁷ Karvasy Ágoston: *A politikai tudományok rendszeresen előadva*. Második kiadás. Kn. Győr, 1945. 164. o.

¹⁸ Uo.

is maradandó nyomokat hagyott. Szemere Bertalan, a szabadságharc belügyminisztere is országos hatáskörű rendőrségben gondolkodott, amelynek legjobb bizonyítéka, hogy annak vezetésére Hajnik Pál miniszteri tanácsost bízta meg.¹⁹ Természetesen ebben az időben ennek az országos rendőrségnek legfőbb feladata az ország függetlenségének és alkotmányos szabadságának megvédése volt, intézkedései ezért elsősorban idegenrendészeti és államrendészeti jellegűek voltak. Hajnik Pált az 1849-es Debrecenben kiadott rendelet szerint a „*középponti országos rendőrség vezetésével*”²⁰ bízta meg, amelyet ma nehéz értelmezni, de azt mindenképp szemlélteti, hogy Szemerék olvashatták Karvasy művét, ahol ugyanez a fogalom található.

Az országos rendőrség szervezésében is úttörő szerepet játszott az első rendészeti szakfolyóiratunk harmadik számában „*Országos rendőrség*”²¹ címen közölt vitaindító cikk, amely egyértelműen az országos rendőr igazgatás mellett tette le a voksát, és „*Országos rendőr igazgatóság kormányzás*”²² néven Budán valósulhatott volna meg, amely eredményeként az intéző rendőri kerületek 12 nagyvárosi helyszínén láthatták volna el a rendőr igazgatási tevékenységet. A Közbiztonság című rendészetelméleti folyóirat hasábjain ezt követően több szakember reagált az országos rendőrség létrehozásával kapcsolatos felvetésre. Csepy Pál, Győr megyei csendbiztos szerint a katonailag szervezett és kezelt országos rendőrség lehet a jó megoldás. Továbbá véleménye szerint fontos, hogy az új rendőrség ne legyen elvonható a megyétől – csatornatisztításra, levélhordásra, egyebekre –, mint a korábbi időszakban alkalmazott pandúrság. Ezzel ellentétesen látta a helyzetet Sztraka György, szerinte a katonailag szervezett rendőrség nem alkalmas a közbiztonsági helyzet kezelésére. Utóbbi az országos polgári rendőrségben és az egész országra kiterjedő titkos rendőrségben látta a megoldást.

¹⁹ Dorning Henrik: A budapesti rendőrség vázlatos története 1848-tól 1928-ig. Rendőr Jubileumi szám. 1929. 9–27. o.

²⁰ Deák Ágnes: Államrendőrség Magyarországon. MTA-értekezés. Budapest. 2013. 27. o.

²¹ Közbiztonság 1869/3. 1–2. o.

²² Deák Ágnes: Államrendőrség Magyarországon. MTA-értekezés. Budapest, 2013. 27. o.

A fentiekkel ellentétes véleményt képviselt a Hajdúságból O'sváth Pál²³ sárréti csendbiztos, aki a „Zsandár kell-e vagy pandúr?” című könyvében fejtette ki, hogy „miért nem ért egyet a rendőrségnek országos katonai lábra történő állításával, miért nem célszerű a polgári, de titkos rendőrséggel vegyített rendőrség, szólt a pandúrságról, mint ősi intézményről, az akkori rendőrség működésének akadályairól illetőleg a közbiztonság hanyatlásának előidézéséről továbbá arról, hogyan lehetne a pandúr szervezetet olcsón és hasznosan átalakítani. A rendőrségnek jellemzői legyenek a gyorsaság, a pontosság, a kitartás és a tiszta kéz. Az állományt csak rendőri feladatokra lehessen igénybe venni. A rendőrtisztek legyenek jogi végzettségűek, feddhetetlenek és józan életűek, jártassak a fegyverhasználatban, a lovaglásban, bírjanak tanítóképességgel. A vezetők kinevezés útján kerüljenek beosztásukba. A rendőrök jobb jutalmazást és nyugdíjat kapjanak. Legyenek egyen ruházva, hogy felismerjék őket. Döntően saját élményeinek feldolgozásával, az egy év híján negyedszázadig tartó csendbiztosi tevékenységének összefoglalásával, alapvetően a vármegyei rendőrség történetét érintette 1905-ben megjelent visszaemlékezésében, mely könyvében a rendőrségre vonatkozó átalakulás, fejlődés a hangsúlyosabb. A közbiztonság múltjába tett betekintést követően a székesfővárosi és a vidéki rendőrség vázlatos történetéről írt, majd kitért a betyárvilág bemutatására, valamint különböző bűncselekmények felderítésére.”²⁴

²³ A sárréti csendbiztos a következőkben látta a közbiztonság romlását:

- Betyárság.
- Népznevelés hiánya.
- Pusztákon a korcsmák nagy száma.
- Községek rendezetlen állapota.
- Nemrég ért véget a középkor.
- Egymást ért rendszerváltoztatások.
- Tanúk hiánya.
- Börtönök hiánya.
- Némely községben az előjárói lágyság, hanyagság és rosszakarát, a rendőri ügyek vegyes kezelése, ahány megye, annyiféle utasítással látja el a rendőreit.

²⁴ Ernyes Mihály: A Fővárosi Rendőrség, és a M. Kir. Rendőrség, valamint a Magyar rendőrség története a kezdetektől napjainkig. I., II. kötet. NKE KÖFOP. Budapest, 2019. 59. o.

A fenti írások gondolkodásra és tetterre sarkalták az akkor rendőri vezetőket, és ennek hatására az 1871-ben megtartott első rendőri kongresszuson emlékiratot fogalmaztak meg a rendőri reformok végrehajtása érdekében. Az első rendőrségi törvényjavaslat is a kongresszus hatására született, amelynek fő motivációja az országos rendőrség felállításának óhaja volt. A Csepy Lajos által jegyzett törvénytervezet a Közrendészeti lapok 1871-es évfolyamának 24. és 25. számában láttak napvilágot.

A törvényjavaslat főbb gondolatai:

- A pandúr intézmény eltörlése;
- Rendőr minisztérium felállítása;
- Rendőri kerületek (5 fő rendőrkerület: Dunán inneni, túli, Tiszán inneni, túli és Erdélyi, élükön kerületparancsnokokkal, alattuk alkerületi rendőrfőnökökkel);
- Rendőrség területi illetékessége (Túlmutat a megyei illetékességen, lehetőséget biztosít az átnyomozásra, átüldözésre);
- A rendőrség hatásköre;
- A rendőrtisztviselők kinevezése (Csak törvényesen mozdítható el az élethosszigan kinevezett szakértő egyén);
- A rendőrtisztviselők egymás közti viszonya (a rendőrségi hierarchia rögzítése);
- A rendőrség és más hatóság viszonya (például a megyei hatóság a törvény hatálybalépése után sürgős bűnügyi esetek kivételével a parancsnok tudta nélkül nem vehet igénybe rendőrt);
- A legénység felvétele (Alap volt a közös hadseregben való 3 év szolgálat letöltése, kivétel mentesség; 6+6 év szolgálati idő);
- A rendőrség létszáma (A helyi viszonyok figyelembevételével a rendőr minisztérium határozza meg);
- Fizetés, ruházat (Az egész országban azonos beosztásban azonos fizetés);
- Nyugdíj;
- Polgári ruha viselése;
- A fegyelmi eljárás;

- A városi rendőrség államosítása;
- Titkos rendőrség megszervezése. E témát teljesen más szemmel nézte a javaslat, mint ma nézzük. A javaslat szerint: „*A tikos, vagy kutató rendőrség törvényhozásilag nem szerveztek ugyan, azonban felhatalmaztatnak az alkerületi rendőrfőnökök hogy a megyei osztályparancsnokokkal egyetértőleg a tikos feljelentők alkalmazása iránt intézkedhetnek s a tett szolgálat mérve szerinti díjazásuk iránt a rendőrminisztériumhoz javaslatot tehetnek.*”;
- A rendőrség elnevezése (például magyar királyi országos rendőrség, Dunántúli kerületi parancsnokság);
- A rendőri büntető bíraskodás.²⁵

Mai szemmel nézve a fenti törvényjavaslat nem minden témaköre aktuális, ugyanakkor véleményem szerint Csepy nagyon jól összeszedte azokat a legfontosabb ügyköröket, tennivalókat, amelyek az egységes országos rendőrség megszervezéséhez, felállításához szükségesek.

Az országos politikai élet eseményei azonban folyamatosan az államosítás megvalósítása irányába mutattak. 1873-ban az Országgyűlés Pénzügyi Bizottsága „*országos rendőrségi javaslatot*”²⁶ terjesztett fel, amelyet az Országgyűlés el is fogadott.

A forradalom és szabadságharc leverését követően a Habsburg hatalom a rendfenntartás terén is az „otthonról” hozott példát erőltette rá a magyar viszonyokra. Ettől eltérést majd csak a kiegészítés hozott, amelyet követően sor kerülhetett az első állami rendőrség létrehozására. Ennek történelmi lehetőségét a Pest, Buda, Óbuda és Margitsziget²⁷ egyesítése révén létrehozott Budapest teremtette meg, illetve az erről szóló törvény. Az 1872. évi XXXVI. törvénycikk 20.§-a szerint: „*A fővárosi törvényhatóság területén*

²⁵ Szöllőssy Alfréd: Az első törvényjavaslat a rendőrség államosításáról. In: A Rend. Budapest, 1927/20. 3–4. o.

²⁶ Tisza Miksa: Magyarország rendőrségének története. Haladás Nyomda. Pécs, 1925. 234. o.

²⁷ Buda és Pest sz. kir. Fővárosok, valamint Ó-Buda mezőváros és a Margitsziget, ez utóbbiak Pest vármegyéből kikebelezetvén, Buda-Pest főváros név alá egy törvényhatósággá egyesítettek.

Sallai János: A municipális rendőrségektől a centralizált, állami rendőrségig

*a rendőrséget egységes szervezettel az állam „fővárosi rendőrség” neve alatt saját közegei által kezeli.”*²⁸ A törvény megszületését követő tárgyalások eredményeként 1873. december 15-től a fővárosi rendőrség állami irányítás alá került, aminek gyakorlati megvalósulása a Belügyminisztériumon keresztül következett be. Első főkapitánya Thaisz Elek lett. Ugyanakkor a fővárosi rendőrség feladatairól, hatásköréről szóló törvény megszületésére 1881-ig kellett várni, amely időszakban a szakmai és polgári berkekben diskurzus folyt, hogy milyen is legyen a rendőrség, a rendészet. E témához kapcsolódik Pichler Nándor 1876-os írása,²⁹ aki a XIX. század második felében a rendőrséget már a tudományokban és a gyakorlati életben aktív szereplőnek tartotta. Pichler véleménye szerint a megalkotandó rendőrségi törvénynek a kor színvonalán kell állnia, s a kor szellemi igényeit ki kell elégítenie. Továbbá úgy vélte, hogy a közbátorság fenntartásáért a rendőrség a felelős, a titkos rendőrség fő feladata az állam hatalmának megvédése a népakarat általi erőszakos megdöntés ellen. Ezen kívül fontosnak ítélte, hogy:

- a rendőrséget személyes felelősségre kényszeríthessék (a túlkapások megakadályozása miatt);
- külön rendtartás legyen a rendőri közegek elleni panaszra;
- a rendőri hatóság minden esetről tudósítson;
- rögzítsék a fogva tartás idejét;
- célravezető az országos rendőrség megszervezése.

Lényegesek Pichlernek a rendőrségi hivatalnokok felkészültségére vonatkozó nézetei is, amelyek a rendőr-, illetve rendészeti tudományoknak a fontosságát is igazolják: *„Nézetem szerint a rendőrség igazgató hivatalnokainak minden tekintetben tudományosabbnak kell lenniük, mint az ítélő bírának, mert míg a bíró a törvényt és tényálladékat veszi ítélete alapjául*

²⁸ 1872. évi XXXVI. törvénycikk. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.

²⁹ Pichler Nándor: Nézetek a rendőrségről általában és különösen a Fővárosi rendőrségről. Fanda és Frohna. Budapest, 1876. 1–16. o.

és pedig tanácsülésben, a rendőr számtalan esetről minden anyag hiányával tetteg fellépni és működni kénytelen.”³⁰ Az országos rendőrségre vonatkozó gondolatait a következőkben foglalta össze: „*Miután a rendőrség kutató eljárása és az éber felügyelet közegeinek kombinációját tételezi fel, nemcsak kívánatosnak, hanem egyedül célravezetőnek tekintjük a rendőrség országos szervezését, az állam kormány alá helyezését (kiemelés tőlem), mi a legjobb módja annak, hogy a közbiztonság országszerte, egyöntetű eljárás és működés mellett biztosítottassék.*”³¹

A fenti sorok jól igazolják, hogy a XIX. század végén megszületendő törvénynek és ennek hatásaként felállított állami rendőrségnek Európában a kor színvonalának megfelelően, a jogállam előfeltételeit biztosító, felelősséget vállaló, modern szervezetnek kellett lennie. A törvényhez mintaként szolgált a londoni és a bécsi rendőri testület. Az állami rendőrségről szóló törvény elfogadását sürgette a kialakult ideiglenes, átmeneti helyzet, amely a szervezetre, hatáskörré nézve nem volt fenntartható. Így hosszas vita után, 1881-ben született meg a XXI-es törvény a Budapest fővárosi rendőrségről. A törvény „*első három szakasz kimondja, hogy a fővárosi rendőrséget az állam kezeli saját közegei által, annak figyelő, megelőző és felfedező feladatát körvonalazza általánosságban, s megkülönböztetve a közigazgatási rendőrséget a törvénykezésitől (gerichtliche Polizei) ez utóbbinak a rendőrség közreműködését teljes mértékben biztosítja.*”³² A jogszabály egyértelműen tisztázta, hogy a fővárosi rendőrség a belügyminiszter alárendeltségébe került.

A törvény szerint a fővárosi rendőrség feladatai a következők voltak:

- „a) a szabad közlekedésnek biztosítása utcákon, utakon, téreken, a Dunán, – s bármely okból eredett közlekedési akadálynak rögtöni elhárítása;*
- b) intézkedni a személy- és helyi árúszállításnak minden néven nevezendő közegeit és eszközeit illetőleg mindazok iránt, mik közlekedés*

³⁰ Uo. 3–16. o.

³¹ Uo. 14. o.

³² 1881. évi XXI. törvénycikk indokolása, a Budapest-fővárosi rendőrségről.

közben a rend, személy- és vagyónbiztonság, kényelem, s általában a nagy közönség jogos igényeinek biztosítására avagy zsarolások és bántalmazások elleni gyors és sikeres megóvására megkívántatnak;

c) a főváros területén a nyilvános színi előadásokra vonatkozó engedélyek adása – a magyar nemzeti színház kivételével – a tisztán rendőri felügyelet gyakorlása pedig a nemzeti színházat illetőleg is – a fővárosi rendőrség hatáskörébe tartozik;

d) rendelkezőleg intézkedni a közérkölcsiség és szemérem érdekeinek megóvása iránt.

A főváros törvényhatóságának ez irányban eddig fennállott azon joga, hogy a kéjnévtelepekre vonatkozó engedélyek a rendőrség által csak vele egyetértőleg adathatnak, nézetkülönbség esetében pedig a belügyminister dönt, továbbra is fentartatik;

e) mindennemű nyilvános előadások, mutatványok, tánczvigalmak, fáklyás és egyéb menetek a fővárosi rendőrségnél jelentetnek be, s a mennyiben azokhoz a fennálló törvények vagy törvényes gyakorlat szerint engedély kívántatik, adja az engedélyeket; az üzletszerű ily előadásokért az 1875. évi XXV. tc. 7. és következő §-ai által megállapított díjakon kívül fizetendő díjak minimumát és maximumát – a belügyminister jóváhagyása mellett – a fővárosi közgyűlés, az engedélyek kiállításáért és a rendőri segédletért járó díjakat pedig, szintén belügyministeri jóváhagyás mellett, a fővárosi rendőrség állapítja meg. Egyes concret esetben a fentebbiek szerint megállapított szabályrendelet korlátai között, a fővárosi rendőrség alkalmazza a díjtételeket, s az előadás díját a főváros, az engedély kiállítása és a rendőri segédlet díját pedig a rendőralapba szolgáltatja be;

f) törvényes hatáskörében életbelépteti a béke és közrend fentartására, s ha az megzavartatott, annak helyreállítására esetenként szükséges intézkedéseket.”³³

³³ 1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről.

A megszületett törvény hosszú ideig biztosította a fővárosi rendőrség működésének jogi feltételeit, és mintául szolgált a municipális rendőrségek³⁴ szabályzatainak megalkotásaihoz. A törvény túlélte több forradalmat, két világháborút, és majd csak a II. világháború befejezése után tíz évvel született új rendőrségi törvény.

A dualizmus rendészetének³⁵ sokszínűségét igazolja, hogy az állami rendőrség mellett többféle rendőrség, rendészeti hatóság végezte tevékenységét. Így például a mezei rendőrség, amelynek feladatait 1840 óta szabályozta törvény, továbbá az 1870-ben szintén törvény által szabályozott gátrendőrség, a községek³⁶, városok rendőrségei, amelyek a rendészet teljes skáláján feleltek a rend fenntartásáért, a tűzrendészeti,³⁷ továbbá a mentési feladatok végrehajtásáért.

A kiegyezést követően elindult folyamatok, továbbá a különböző térségekben bekövetkezett változások esetenként káoszhoz, de minden esetben eltérő rendőrségi struktúrákhoz, feladatrendszerekhez, fizetésekhez, egyenruhákhoz vezettek a XIX. század végére. Amelyik városban az önkormányzatnak nagyobb büdzsé állt rendelkezésre, az többet tudott költeni a rendőri tisztviselőkre és magára a rendőrségre is, ahol kevesebb, ott nagyon szerény fizetéseket tudott biztosítani az adott település, város vezetése. Eközben a vidéki városok rendőrei látták, hogy Budapesten az állami rendőrségnél egy jobb életszínvonalon teljesíthetnek szolgálatot a rendőrök, nincsenek kiszolgáltatva a helyi városi vezetőknek, és a feladatkörök, hatáskörök is jobban le vannak szabályozva, határolva. A helyzet bemutatására szolgál a következő települések, városok rendőrségének illusztrálása:

³⁴ Lásd többek között Székesfehérvár, Gyöngyös, Győr rendőrségeinek szabályzatait.

³⁵ Ernyes Mihály: Magyarországi rendőrségek a dualizmusban és a két világháború között. Forrás: http://real.mtak.hu/93524/1/RTF_XXVIIIevf_56sz_015-052.pdf
Letöltés ideje: 2020.01.20.

³⁶ Községek feladatai: kezeli a mezei, a tűz- és közrendőrséget.
Forrás: 1886. évi XXII. törvénycikk a községekről.

³⁷ Lásd bővebben: 1869. évi június hó 17-én kiadott 3365. sz. alatt kelt BM körlevél.

Győr esetében a városi kapitánynak vannak alárendelve a rendőrségi és a városi börtönmesterek, a házi szolgák, a tűztoronyőrök, az éjjeli őrök, a fizeteses tűzoltók és a mezőőrök. Az összes rendőr szolgálati nyugdíjat kap. Fővárosi mintára egyenruhát hordanak. A rendőrséghez tartozik a mentő szervezet is, amely az elsősegély-felszerelés mellett oldalfegyvert és pisztolyt is hord.³⁸

Kassán 1894-ben a túl szigorú főkapitány miatt egy rendőr őrmester elbocsátásakor fellázadt a legénység, amelyet a csendőrség segítségével kellett leverni.³⁹ *„Alig van város, melynek rendőrsége oly korrumpált, fegyelmezetlen és elhanyagolt lett volna, mint a kassai.”*⁴⁰

Kecskemét: A város tizedekre van felosztva. A jelen század elején 8 tized volt, azóta még három tized alakult. Már a XVIII. században minden tizedben egy fizeteses tizedes volt alkalmazva, melyhez később egy második járult. Ezek valóságos közbiztonsági közegek voltak. Szemmel tartották tizedükben a lakosságot és annak a hatóságot érdeklő minden viszonyát. Az idegeneket bejelentették; kóbor és gyanús személyeket bekísértek. *„A korcsmák, tűzrendőri és köztisztasági, közegészségügyi meghagyások megtartása felett őrködtek.”* A büntetteseket, hatósági intézkedések megszegőit följelentették. Éjjel az őrjáráttal együtt működtek, az egyik tizedes éjfél előtt, a másik éjfél után járt tizedében, mint éjjeli őr.⁴¹

Selmecbánya: Az a céltudatos működés, összhang, határozott cselekvési irány, katonás és azért mégis patriarkális szellem, fegyelem, rend és tisztaság, mely az egész intézményt jellemzi, mind arra engednek következtetni, hogy ott a vezetést egy sokoldalú, tanult, erélyes, s hivatásának magaslatán álló öntudatos fő intézi, mely a hivatalos szigort az alárendeltek iránti jóakarátú bánásmóddal, s bajtársias gondoskodással nagyon szépen össze tudja egyeztetni.⁴²

³⁸ Endrődy Géza: Magyarország rendőrsége az államosítás előtt. Dobay János Könyvnyomdája, Gyula, 1898., 28. o.

³⁹ Uo. 36. o.

⁴⁰ Uo.

⁴¹ Uo. 43. o.

⁴² Uo. 77. o.

Körmöcbánya volt az a város, ahol a vagyon és életbiztonság, valamint a rendőrség államosítása iránt közömbösen viselkedett a város vezetése, és nagy szervezetlenség uralkodott.

Losonc, ellentétben Körmöcbánya városi vezetésével, kiemelt figyelmet fordított polgárainak biztonságára, és jó fizetést adott rendőreinek.⁴³

Igen érdekesek Nagykanizsa rendőrségének feladatai, amelyek a következőket foglalták magukban:

1. *„minden megfogottat megexaminálni, azokat megbüntetni, vagy születési helyükre küldeni,*
2. *koldusokat regulálni,*
3. *pékekre, mészárosokra, sütőasszonyokra instructió szerint vigyázni,*
4. *kutakra vigyázni,*
5. *czéhekre felügyelni,*
6. *verekedőket lecsukatni és megbüntetni,*
7. *mértékvizsgálatot teljesíteni,*
8. *erkölcsökre vigyázni,*
9. *a katona beszállásolást minden lakosra igazságosan elosztani,*
10. *tüzi veszedelem esetén az okainak kiderítése végett nyomozást teljesíteni,*
11. *konyha-vizsgálatokat szigorúan teljesíteni.*”⁴⁴

Gyöngyös város tűzrendészeti szabályrendelete egyértelműen rögzítette, hogy a városban a tűzrendészetet a városi kapitány útján gyakorolja a városi vezetés.⁴⁵

Endrődy Géza szerint: *„Az állandó bizonytalanság, a hatalmi viszonyok folyamatos változása, meglazítja a viszonyt az uralkodó és alattvaló között, amaz nem fordít elég gondot az uralma alatt lévő területre, állandó üdvös kormányzati tevékenység nincs, alig van némi igazságszolgáltatás, a személy és vagyon biztossága ismeretlen, ziláltság, fejletlenség nyomorultság*

⁴³ Uo. 174. o.

⁴⁴ Uo. 179. o.

⁴⁵ Gyöngyös város tűzrendészeti szabályrendelete. Sima D-né. Gyöngyös, 1912. 1.§

mindeniütt, az alattvalók pedig megszokják a kormányzat gondoskodásának hiányát.”⁴⁶

Ha a fenti gondolat jegyében megvizsgáljuk, hogy a városonként eltérő szervezetek, feladatok mellett hányféle rendőri elnevezéssel teljesítettek ebben az időben szolgálatot, még vegyesebb képet kapunk. Ezek az elnevezések, a teljesség igénye nélkül, a következők voltak:

1. alkapitány,
2. állatorvos,
3. czimzetes őrmesteri ranggal bíró polgári rendőr,
4. csendbiztos,
5. detektív,
6. első osztályú rendőr,
7. foglár,
8. főkapitány,
9. kapitány,
10. közrendőr,
11. másod osztályú rendőr,
12. mezőőr,
13. őrmester,
14. őrmesteri ranggal bíró polgári biztos,
15. rendbiztos,
16. rendőrségi tollnok,
17. segédfogalmazó,
18. tizedes,
19. toronyőr.

Így most már érthetőek Hegedűs Sándor, szilágysomlyói főkapitány szavai, amikor azt írta, hogy „*Magyarország municzipális rendészete fölött*

⁴⁶ Endrődy Géza: i.m. 179. o.

megkondult a lélekharang. A kor által túlélte, szervezetében roskatag intézmény elmúlását nincs okunk megsiratni; mert ez olyan halál lesz, mely után diadalmas feltámadás következik."⁴⁷

A közigazgatásban és a rendészetben kialakult káosz nagyon sok felelős rendőri vezetőt gondolkodásra, reformfolyamatok elindítására sarkallt. Ezek között volt például Nékán Ede, gyöngyösi kapitány, Hegedűs Sándor, Szilágyosomlyó főkapitánya, Rédey Miklós, Miskolczi László, Dorning Henrik, akik szervezői és tudományos írói tevékenységükkel nagyban hozzájárultak a vidéki rendőrségek államosításának sikeréhez.

E folyamat részeként lehet tekinteni arra, hogy 1886-ban Nékán Ede, gyöngyösi kapitány rendőrkongresszust hívott össze, amelyről Tisza Miksa írásából⁴⁸ megtudhattuk, hogy hatással volt a megszülető következő törvényekre. Így például az 1886. XXI. törvényre, amelynek 80.§-a kimondja, hogy „A törvényhatósági főorvost, a rendőrkapitányt, a számvevőket, a levéltárnokokat, az árvaszéki nyilvántartókat és könyvvezetőket, a járási és kerületi orvosokat, a közigazgatási gyakornokokat, az állatorvosokat és a járási irnokokat, nemkülönben vármegyékben a segéd- és kezelő személyzet tagjait a főispán élethossziglan nevezi ki.” A mai szemmel már érdekesnek tűnik az élethossziglan tartó kinevezés, de az akkori időben ezt nagyon komolyan vették, és egy következő törvényben⁴⁹ megerősítették. Az 1886-as XXII. törvénycikk ugyan utasította a belügyminisztert, hogy rendezze a rendőrkapitányok hivatali és szolgálati viszonyát, de ebben érdemi változás

⁴⁷ Uo. 7. o.

⁴⁸ Tisza Miksa: Magyarország rendőrségének története. Haladás Nyomda. Pécs, 1925. 186. o.

⁴⁹ 1886. évi XXII. törvénycikk a községekről. 69. § A törvény kimondta, hogy „a községekre vonatkozó szabály alól kivételnek a rendezett tanácsú városok rendőrkapitányai, kik a főispán által élethossziglan neveztetnek ki s hivatalaikból ép úgy, mint az élethossziglan választott jegyzők, orvosok és a segéd- és kezelőszemélyzet tagjai csak fegyelmi határozattal mozdíthatók el. - A rendőrkapitányok nem vehetnek részt a város pénzügyeit, javadalmaikat, vagyonát és gazdaságát érintő ügyeknek a tanács által való intézésében. - Együttal felhatalmaztatik a belügyminister, hogy a rendőrkapitányok hivatali és szolgálati viszonyát úgy a rendezett tanácsú városok helyhatósága, mint az illető törvényhatósággal szemben is a törvények keretén belül szabályrendelet útján rendezze.”

nem történt, és továbbra is ahány város, annyiféle rendőrség volt az országban.

A vidéki városok államosításában a vezető szerepet ekkor Hegedűs Sándor, Szilágyosomlyó főkapitánya vitte, aki 1893-ban újabb rendőrkongresszust hívott össze ebben a témában. A kongresszus hangulatát meghatározta a nyitó mondat, amely szerint az akkori közigazgatás hiányosságai között első helyen a vidéki közbiztonság *„rendezetlen állapota”*⁵⁰ szerepelt. *„Teljes meggyőződésünk, hogy e tarthatatlan állapotokon csak gyökeres reform segíthet: ilyen volna az országos kir. állami rendőrség.”*⁵¹

Ebben az időben a kapitányokat életük végéig tartó kinevezés, munka és felelősség várta, amelyet a következők jellemeztek: *„Idegbontó, felelőségterhes a rendőrkapitány állása, mely nap-nap mellett mindinkább terhe ssé válik a rohamosan szaporodó munka által, mert a magas belügyi kormányzatnak a legkisebb részletekre kiterjedő gondoskodása folytán kibocsátott nagyszámú törvények, valamint törvényhatósági szabályrendeletek, rendeletek végrehajtása egyedül reá vár s mert úgy azokban, mint minden általános üdvös munkájában az egyesek részéről minden oldalról akadályokkal találkozik.”*⁵² Nehezíti a helyzetet az alárendelt rendőrök és alkalmazottak kiszolgáltatottsága, akiket az adott helyi testület nevez ki, ezért *„a közönség kegyéhez, helyi oligarchákhoz és érdekeikhez kell alkalmazkodniuk.”*⁵³ Mindezek orvoslását a kongresszus egyöntetűen a rendőrségi reformokban és az országos rendőrség bevezetésben látta. Ennek részeként a rendőri állások betöltése kinevezéses rendszerben történne, így a helyi befolyás megszűnne a rendőri testületre. A kongresszus nevében megfogalmazott, a Képviselőháznak megküldött memorandum a következő 10 pontban foglalta össze a rendőrségi reform lényegét, amely egyértelműen a vidéki rendőrség államosítása, a közbiztonsági helyzet rendezése mellett tette le a voksát:

⁵⁰ Tisza Miksa: i.m. 191. o.

⁵¹ Uo.

⁵² Uo. 112. o.

⁵³ Uo. 193. o.

1. „A rendőrség az egész országban állapítassék, mint olyan intézmény amely egyedül az állami intézményben érvényesítheti magát.
2. A rendőrség, mint önálló hatóság külön működési körrel ruházassék fel: vonassék ki munkaköréből minden a közrendészethez nem tartozó ügy, terjesszék ki a bírói hatalma és hatásköre rend. t. városokban is mindazon ügyekre, melyekben a törvényhatósági városok rendőrkapitányai bírói hatalmat gyakorolnak.
3. A rendőrkapitány szolgálati viszonyai kodifikálhassanak, fegyelmi ügyekben vétessék ki a közgyűlés hatásköre alól.
4. rendőri nyomozási ügyekben jogosítassék fel, a rendőrség igazolvány mellett az összes vasutak és gőzhajók díjmentes használatára.
5. A r. t város rendőrkapitányai egyenragúsítassanak a törvényhatósági városok rendőrkapitányaival, részükre és az alantos rendőri tisztviselők s közegek részére nyugdíj adassék azon az alapon melyen a többi állami tisztviselőknak, szolgálknak.
6. Az ellenőrzés és együttműködés, megkönnyítésére alakítassanak rendőrségi kerületek (csoportok) melyeknek élére kerületi főkapitányok állítassanak, kik az ellenőrzést teljesíteni, másodfokú bíraskodást gyakorolni, s rendőri ügyekben utasításokat kibocsátani legyenek hivatva.
7. A rendőrkapitányok és tisztviselők között díjosztályok állítassanak fel, hogy ezáltal is nyitassák út az előhaladásra, élénküljön a szolgálat érdekében a legnagyobb igyekezet és buzgalomra.
8. Hozassék be a rendőrtisztviselők egyenruházata egyöntetű rangjelzéssel.
9. Szolgálatban a rendőrség fegyverhasználatra nézve, a csendőrséggel egyenlő tekintet alá essen.
10. A rendőrtisztviselők és rendőrközegek az esetben, ha szolgálat közben megsérültek és ennek következtében munkaképtelenné váltak vagy elhaláloztak, maguk vagy családtagjaik szolgálati idejükre való tekintet nélkül nyugdíjilletménybe részesítessnek”⁵⁴

⁵⁴ Uo. 194. o.

A fentiekből jól látszik, hogy mindaz, amiért a XIX. század végén a vidéki városok rendőrtisztviselőinek, közegeinek küzdenie kellett (többek között nyugdíj, egyenruha, főkapitányi rendszer), később a XX. században természetessé vált. A fegyverhasználat ugyanakkor nem teljesen követte a csendőrségét, sőt később 1925-ben önálló rendőrségi fegyverhasználati törvény született.

Az akkori sajtó kiemelten foglalkozott a kongresszus ügyével, így a Pesti Hírlap többször tudósított róla.

A XIX. század végén több rendészeti, rendőrségi szakembert, tudóst megmozgatott a rendőrségi reform, a vidéki államosítás gondolata. Ezek közé tartozott Réde(i)y Miklós⁵⁵ is, aki több írásában kritizálta a fennálló vegyes rendszert. Egyik fő művében⁵⁶, a „*Magyarország városi rendőrsége és annak újjászervezése, tekintettel a közigazgatás államosítására*” címmel 1892-ben Győrben kiadott könyvében kifejezetten az államosítás előzményeivel, a kialakult helyzettel és az általa helyesnek vélt reformmal foglalkozott. Véleménye szerint a rendészet az államhatalom, a közigazgatás legnehezebb része. A kialakult helyzetet nehezíti, hogy annak idején nem állt rendelkezésre kellő rendészeti szakirodalom, továbbá „*rendszer*

⁵⁵ Rédey Miklós Rohrbacher Miklós néven látta meg a napvilágot Tatán, 1868. december 7-én. A nevét 1892-ben változtatta Rédei-re, majd a m. kir. Belügyminiszter engedélye alapján 1927-től már Rédey alakban használta.

⁵⁶ Legfontosabb munkái:

1. Magyarország városi rendőrsége és annak újjászervezése, a közigazgatás államosítására. Győr. 1892.
2. Rendőri eljárás körébe vágó rendeletek és utasítások gyűjteménye. Budapest. 1897.
3. A nyomozási eljárás nehézségei. Budapest. 1901.
4. Budapesti útmutató: rendőrségi zsebkönyv. Budapest. 1901–1913.
5. Alaki eljárások a rendőri hatóságok előtt: iratminták... Budapest. 1902.
6. A magyar gyülekezeti jog gyakorlati kézikönyve. Budapest. 1903.
7. Rendőrségi lexicon. Budapest. 1903. (Laky Imrével közös szerk.)
8. Rendőri lexikon: közrendészeti és büntetőjogi tudnivalók betűrendes kézikönyve. Budapest. 1909 (Laky Imrével közös szerk.)
9. A rendőri szolgálat vezérfonala. Budapest. 1916.
10. Bevezetés a magyar rendőrség alaptanaiba. Budapest. 1923.

alkotó, általános irányadó eszmék és alapelvek nincsenek.”⁵⁷ A rendőrkapitányok főispáni kinevezése, míg a rendőri tisztviselők, közegek önkormányzati kinevezése egy állami-önkormányzati összetákolt rendszert eredményezett, amitől sokkal jobbnak vélt egy tisztán állami vagy önkormányzati rendőrséget. Rédey szerint túl nagy adminisztráció hárul a rendőri végrehajtókra, így háttérbe kerülhet a területi szolgálat. A rendőri közegek tevékenységét zavarhatja, hogy a városi vezetés nevezi ki őket, így ha velük szemben kell intézkedni, akkor nehezen képzelhető el, hogy erkölcsi vagy lelki kényszer nélkül tud határozatot hozni, intézkedni a rendőr.

Rédey a XIX. század végére kialakult helyzetet tarthatatlannak vélte, és a megoldást abban látta volna, ha a városi rendőrségek külön válnának a közigazgatástól. E folyamatban első és legfontosabb állomás a hatáskör meghatározása, amely eddig nem következett be. A következő az egységesség hiánya, amely feltétlenül pótlendő, amely vonatkozik a szervezetre és a szolgálatra egyaránt.

A fentiekén túl Rédey foglalkozik a könyvében a tisztviselők és a közegek minősítésével, szolgálati viszonyaival, fizetésével, a tiszti szolgálati szabályzat, valamint a felügyelet és az ellenőrzés hiányával, továbbá a feyelemmel és a büntetéssel.

Rédey szerint a városi rendőrségek rendszere fejlődésképtelen, tarthatatlan. A kapitányságok reformtörekvéseit a közigazgatás nem támogatja, mert vagy nem érti, vagy nem akarja érteni a változások szükségességét, vagy nincs pénze hozzá.

Azt, hogy Rédey is az államosításban látta a megoldást, könyvének III. része igazolja leginkább, amelynek címe: A rendőrség újjászervezése (Az államosítás). Ugyanezt a gondolatot folytatja, amikor az igazságszolgáltatáshoz hasonlítva a helyzetet, egyértelműen megfogalmazza, hogy a „*rendőrség megreformálásának első lépése szintén csak ez lehet: az államosítás*”

⁵⁷ Rédei Miklós: Magyarország városi rendőrsége és annak újjászervezése, tekintettel a közigazgatás államosítására. Surányi János Könyvnyomda Intézete. Győr, 1892. 11. o.

és a központosítás.”⁵⁸ Rédey a felállítandó rendőrséget polgári intézménynek képzelte el, amely katonás jelleget⁵⁹ is magára ölt. A szervezeti struktúrát a következőképp tervezte: Központi rendőrfőnökség, 5 kerületi főkapitányság, hatodik a Budapesti Főkapitányság, 24 városi főkapitányság, plusz Fiumében egy kikötői és egy városi kapitányság. A rendőrség egy polgári intéző, egy katonai végrehajtó és egy polgári bűnügyi részből állna. A fentiek részletes bemutatásától terjedelmi korlátok miatt eltekintek.

Rédey munkássága ezt követően folyamatosan az államosításhoz és centralizációhoz, valamint a rendészet elméletéhez kapcsolódott, és számtalan cikket, tanulmányt, könyvet produkált.

Bár több évtized telt el a központi állami rendőrség gondolatának megszületése óta, de a gyakorlatban nagyon nehezen mozdultak előre a dolgok, nehezen születtek meg a létrehozásához szükséges törvények, rendeletek. Ennek egyik fő oka, hogy nagyon sok város vezetése ellenállt a gondolatnak, mert ezzel kicsúszott volna kezükből a városi rendőrség feletti irányítás.

Az országban kialakult be- és kivándorlási helyzet megkövetelte a törvényi szintű szabályozást, amelyhez szorosan kötődött a határok őrzete és az útlevel rendszere. Ebben a szellemben született meg a Határrendőrség felállításának gondolata. Ezt a következőkkel indokolták: *„Az ország határszélének állandó felügyelet alatt tartása, az azon átírányuló forgalom folytonos ellenőrzése és a határ közelében felmerülő s az államrendészet szempontjából jelentékenyebb események figyelemmel kísérése az államoknak – az állam biztonsága és belnyugalma érdekében – mindenkor egyik legfontosabb kötelességét képezte és a történelem tanúsága szerint azok az államok, a legrégebb kortól napjainkig, határaiknak őrzésére, a különböző korszakoknak megfelelőleg különböző módokon ugyan, de mindenkor kiváló gondot fordítottak.*”⁶⁰ Az 1903-as VIII. tv. cikkel 1906. január 15-től

⁵⁸ Uo. 76. o.

⁵⁹ Vö.: „...az államigazgatásban ezért is fogalmazódik meg többlet követelményként, hogy a rendőrök egységes elvárások szerint végezzék a munkájukat...” In: Kovács István: Az üzletszerű kéjlegéssel kapcsolatos rendőri visszaélések etikai vonatkozásai. Belügyi Szemle 2015/4. 102. o.

⁶⁰ A határrendőrségről szóló 1903. évi VIII. törvénycikk indokolása.

felállított (*állami*) Határrendőrség Európában a legmodernebbek közé tartozott, országos hatáskörrel rendelkezett. Magyarországon az első országos hatáskörű állami rendőrség a Határrendőrség volt, kirendeltségei, kapitányságai minden határviszonylatban funkcionáltak.

A rendőrség államosítása a sajtóvisszhangnak köszönhetően a felső politikai vezetőket is megérintette. Így többek között Gr. Tisza István⁶¹ belvárosi programbeszédében 1905. január 8-án kiállt a rendőrség államosítása mellett.

A magyar városok rendőri vezetői is hasonló állásponton voltak, az anyagi ellátási nehézségek, a kialakult kuszaságok miatt egyértelműen az államosítás, központosítás mellett érveltek, lobbiztak. Ennek egyik legmarkánsabb megnyilvánulása a Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete (MROE) létrehozása, amelyet 1907. február 17-én alapítottak. Az egyesület fő célja a rendőri szolgálat jobb ellátása és a rendőrtisztviselők munka és életszínvonalának növelése volt. Ennek érdekében még ugyanezen év decemberében megtartották a kongresszust, ahol kimondták a Magyarországi Rendőrtisztviselők Segélyező Egyesületének megalakulását. Az MROE pályázatot írt ki a vidéki rendőrség államosításának megvalósításra, amelyet Miskolczy László nyert el. Később „1911-ben a rendőrség államosításának végrehajtását célzóan törvényjavaslatot is szerkesztett, melyet a MROE küldöttsége a belügyminiszternek át is adott.”⁶²

Miskolczy 1908-ban „A vidéki rendőrség államosítása” címen a pályázaton díjat nyert munkáját könyv formájában is kiadta. Könyvében a kialakult helyzetről a következő megállapítást tette. „Mert a rendészetünkben

⁶¹ Borosjenői és szegedi gróf Tisza István (teljes nevén Tisza István Imre Lajos Pál; Pest, 1861. április 22. – Budapest, 1918. október 31.) A Tisza családból származó magyar arisztokrata politikus, országgyűlési képviselő, előbb a Magyar Királyság miniszterelnöke először 1903 és 1905 között, majd 1913 és 1917 között (egyben a király személye körüli miniszter), továbbá a Képviselőház elnöke 1912 és 1913 között, valamint több alkalommal a horvát–dalmát–szlavón tárca nélküli miniszteri tisztséget is betöltötte. A Magyar Tudományos Akadémia tagja.

⁶² Ernyes Mihály (2019): i.m. 63. o.

Sallai János: A municipális rendőrségektől a centralizált, állami rendőrségig

(...) *a zavar szinte határtalan.*”⁶³ Miskolczi a központosított állami rendőrség joghatóságának tartalmát a következőkben látta:

1. Rendelet kibocsátás, büntetés megállapítás és alkalmazás.
2. Veszélyt jelentő cselekedetek, magatartás megfigyelése, feljelentése és a tárgyban jogalkotásra javaslat tétel.
3. Rögtönös veszélyek és jogsérelmek karhatalmi eszközökkel történő megakadályozása, megkeresésre karhatalom szolgáltatása.
4. Jogalkotás között nem rendezett viszonyok közt segítségnyújtás, felvilágosítás, útbaigazítás...
5. A jogalkotásra hívatott tényezők által kijelölt hatáskör betöltése.
6. Bűncselekmények felderítése. A megelőzésre alkalmasnak ígérkező teendőknek javaslatba foglalása.
7. A községek lakosainak részletes nyilvántartása, megfigyelése, ellenőrzése. Be- és kivándorlás ellenőrzése. Kiutasítás, átkísérés és e téren fenyítés és testi kényszer alkalmazása.
8. Népmozgalmak, gyűlések, felvonulások figyelemmel kísérése, a káros következményeinek megakadályozása. Egyletek alakulásának megfigyelése, ellenőrzése, az alakulás és feloszlás tekintetéből vélemény nyilvánítás.
9. Munkára kényszerítés, munkahelyre internálás.
10. Kocsmák, bordélyházak, nyilvános helyek ellenőrzése.
11. Összes alapjogok védelme és tiszteletbe tartása.
12. Mérsékelt, lehetőleg csak veszélyt jelentő rendőrségi kihágásokra kiterjedő bíraskodás.⁶⁴

Az általános államosítás⁶⁵ után Miskolczi szerint a rendőrség felépítése a következő lehet:

⁶³ Miskolczi László: A vidéki rendőrség államosítása. Légrády testvérek. Budapest, 1908. 11. o.

⁶⁴ Uo. 51–52. o.

⁶⁵ Emellett kidolgozta a csak városi rendőrségek államosításra vonatkozó szervezeti vázlatát is.

- Elsőfokú rendőrhatóság: Járási és városi rendőrkapitányság;
- Másodfokú rendőrhatóság: Kerületi főkapitányság;
- Harmadfokú rendőrhatóság: Kerületi Főnökség;
- Belügyminisztérium.

Miskolczyi László a fenti pályadíjas műve mellett még további tanulmányokat, cikkeket írt, és mindegyikben a rendőrség államosítása, centralizálása mellett foglalt állást.

Az 1885-ben létrejött Fővárosi Rendőrség bűnügyi nyilvántartása is már egy nagyon korszerű rendőrség irányába mutatott, az 1908-ban létrehozott Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal és a Bűnügyi Múzeum már egyértelműen azt mutatták, hogy a rendőrség, rendészet kezelése csak országos szinten képzelhető el. A XIX. század végétől a fővárosi rendőrség kiterjeszkedett az agglomerációba, és a fővárosi kapitányságok színhelyei lettek Újpest és Rákospalota (1889), Erzsébetfalva és Kispest (1912), valamint Csepel (1916).

A Pesti Hírlap 1884. augusztus 2-án megjelenő számában „*Országos rendőrség*” címmel közölt írást, amelyben a rendőrség megreformálásával foglalkozott. A reform egyik fő megvalósulási területét a detektív szolgálat megszervezésében, felállításban látta a szerző. A cikk írója szerint: „*Jól szervezett, kitűnő detektív osztály nélkül nincs rendőrség, nincs közbiztonság, rendzavarások és bűnök nem gátolhatók meg, a gonosztevők nem keríthetők kézre.*” Az első detektív szervezet felállítására, detektívek kinevezésére 1885-ben került sor. Munkájukat nagyban segítette az 1888. július 1-jén hatályba lépett első detektív szabályzat.

Az államosítási, központosítási törekvések jól tetten érhetők a vidéki és fővárosi rendőrség vezetése, állománya, az MROE és a politikai élet szereplőinek megnyilvánulásában, a rendőrség szervezeti életében bekövetkezett változásaiban, valamint a rendészeti szakirodalomban, a szakfolyóirat hasábjain. Ugyanakkor a városi önkormányzati vezetők egy része nem értette meg a kor szavát, illetve nem akarta a rendőrséget az állami vezetésnek átengedni. Ilyen volt például Szeged, ahol a rendőrség államosítása már

Sallai János: A municipális rendőrségektől a centralizált, állami rendőrségig

az 1870-es évektől folyamatosan téma volt. A városi közgyűléssel egyeztetve az akkori főkapitány indítványozta a város rendőrségének államosítását, de a többség elvetette a javaslatot, amelyet Justh Gyula képviselőházi elnök is ellenzett.⁶⁶

E folyamat részeként az államosítás előkészítésével a Belügyminisztérium vezetése dr. Pekáry Ferencet⁶⁷ bízta meg. „A rendőrségre vonatkozó törvényjavaslat elkészítésével kapcsolatos tennivalók szakszerű ellátására, illetve irányítására dr. Pekáry Ferenc budapesti főkapitány helyettes 1912-ben miniszteri tanácsosi címmel osztálytanácsossá neveztetett ki a belügyminisztériumba és átvette az e célra szervezett főosztály vezetését. Széleskörű anyaggyűjtés után mindenekelőtt az 1913. évi március hó 11-én kelt 41.500.913 XIII. sz. belügyminiszteri rendelet kibocsátását kezdeményezte. E rendelet az 1912. évi LVIII. t. c. és az 1913. évi költségvetés alapján államsegélyeket engedélyez és utalványoz, melyeket elsősorban a városi rendőrségek legégetőbbnek mutató szükségleteinek kielégítésére kell fordítani és pedig a rendőrlegénység illetményeinek javítására, rendszeres rendőri szakoktatási célokra, a polgári biztosi (detektív szolgálat létesítésének, illetve fejlesztésének a megkezdésére), végül közbiztonsági rendelkezési alap rendszeresítésére.”⁶⁸ Pekáry munkáját nagyrészt lefedte, hogy járta a vidéki nagyvárosokat, hogy meggyőzze azok vezetését az államosítás fontosságáról, bevezetésének szükségességéről. A már korábban is idézett Szeged városába e körútja révén Temesvárról érkezett meg. Szegeden ez időben a rendőrség alacsony létszámmal, rossz körülmények között, nehéz anyagi helyzetben teljesítette feladatait. Miután kevés volt a rendőr, ezért az állomány tagjainak sokszor még a pihenőnapjaikon is szolgálni,

⁶⁶ Ruszoly József: Önkormányzat és rendőrség.

Forrás: http://acta.bibl.u-szeged.hu/6783/1/juridpol_043_405-418.pdf

Letöltés ideje: 2020.01.25.

⁶⁷ Zebegnyői Pekáry Ferenc, dr. (Budapest, 1859. – 1925. február 16.) magyar büntetőjogász, rendőrfőkapitány-helyettes, miniszteri tanácsos, a daktiloszkópia és az erre épülő országos bűnügyi nyilvántartás magyarországi meghonosítója.

⁶⁸ Tisza Miksa: Magyarország rendőrségének története - 2. kiadás, Haladás Nyomda Részvénytársaság. Pécs. 288. o.

nyomozni kellett.⁶⁹ Ahhoz, hogy akár Szegeden, akár a többi városban javuljon a helyzet, anyagi forrásokra volt szükség, amelyet csak az államtól remélhettek, ez pedig egyértelműen az államosítás felé billentette a mérleg nyelvét. A Délmagyarország vezércikke szerint „Az is az államosítás mellett szól, hogy így az egész vidéki rendőrség egy testet formálván, abban sokkal több terve, reménye van még az előmenetelnek és így ez a pálya a tehetséges, képzett elemeket sokkal jobban magához fogja vonni, mint eddig.”⁷⁰

Pekáry Ferenc, miniszteri osztálytanácsos, a Belügyminisztérium kiküldötte a szegedi állomásán főleg a kialakult bűnügyi helyzetet és az állomány összetételét, nagyságát tanulmányozta, majd meglátogatva a polgármestert, a következő megjegyzéseket tette:

„A jó isten nagyon jó hozzátok, hogy nagyobb baj nincsen nálatok, mert bizony százhusz rendőr⁷¹ édes-kevés százhuszezer lakosú városban. Budapesten minden tízezer emberre harminc rendőr esik. Ez a minimális létszám. Szegeden is a lakosság számarányának megfelelően háromszázhatvan rendőrnek kellene szolgálnia a köz, vagyon és személy biztonságot. Különösen, ha a rendőrséget kézbesítésre és irodai munkára is fölhasználják.”⁷²

A fentiekén túl a szegedi példa is azt mutatja, hogy a kialakult helyzet kezeléséhez szükség van az államosításra, a városi, helyi rendőrségek egységes finanszírozásához az állami költségvetés támogatására.

A kormány eltökélt szándékát mutatta, hogy 1912-ben a városok fejlesztéséről szóló törvényben⁷³ a belügyminiszter felé intézkedett a rendőrségek

⁶⁹ Délmagyarország 1912/109. szám.

⁷⁰ A vidéki rendőrségek államosítása. In: Délmagyarország 1912/109. szám. 1. o.

⁷¹ Csak érdekességként: Szegeden ekkor hat detektív volt összesen.

⁷² A vidéki rendőrségek államosítása. In: Délmagyarország 1912/109. szám. 1. o.

⁷³ 1912. évi LVIII. törvénycikk, a városok fejlesztéséről.

Sallai János: A municipális rendőrségektől a centralizált, állami rendőrségig

fejlesztésére szánt összegről, és két éven belül az államosításról szóló javaslat⁷⁴ beterjesztéséről. Ugyanez a javaslat motiválta a magyar állam vezetését, amikor a Fiumei állami rendőrség létrehozásáról döntött. Továbbá, a „*kikötő okozta nagy idegenforgalom; a Fiumén át lebonyolódó kivándorlás és visszavándorlás; továbbá Fiumének földrajzi fekvése, kiváltképpen pedig teljesen elkülönített és határszéli helyzete a rendőrségre mindenkor rendkívüli feladatokat rótt.*”⁷⁵

Így a Fővárosi Államrendőrség, továbbá a Határrendőrség után a harmadik állami rendőrség a fiumei lett, de az országos rendőrség létrehozása – főleg a közben kitört I. világháború miatt – tovább csúszott.

A rendőrség államosítására való törekvések lendületét az I. világháború⁷⁶ visszavetette ugyan, hisz a rendészet kihívásainak súlypontjai áthelyeződtek a háborúval⁷⁷ kapcsolatos veszélyforrásokra, de nem tudta leállítania a folyamatot. Ezt igazolja, hogy a Belügyminisztérium 1917. november 19-i tájékoztatója szerint: az „*államosítással kívánt cél érdekében most már elkerülhetetlenné vált, hogy a szervezés, a céltudatos egyértelmű irányítás és egységes vezetés minél inkább összpontosítsák.*”⁷⁸ Az 1917-es előkészítő munka eredményeként elkészült törvényjavaslatot a következő évben, 1918. július 9-én Wekerle miniszterelnök terjesztette be a tör-

⁷⁴ Utasítottatik a belügyminister, hogy e törvény életbelépésétől számított két éven belül a városok szervezetéről, közigazgatásáról és háztartásáról, ugyszintén városi rendőrségek országos rendezéséről törvényjavaslatot terjeszsen elő.

⁷⁵ 1916. évi XXXVII. törvénycikk indokolása, a fiumei m. kir. állami rendőrségről.

⁷⁶ Deák József: A Magyar Királyi Belügyminisztérium a hátszág közbiztonságáért a Nagy Háború idején. Társadalom és honvédelem 2015/4 szám. NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest. 79–84. o.

⁷⁷ Deák József : Military industry and readjustment in the Hungarian hinterland in the First World War. Central European Papers Vol 2. Issue 2. Opavai Sziléziai Egyetem Közpolitikák Kara. Opava, 2014. 23-35. o.

Forrás: http://www.slu.cz/fvp/cz/web-cep-hu/a-folyoirat-archivuma/copy_of_2013-vol-1-no-1/20140202_deak.

Letöltés ideje: 2020.01.25.

⁷⁸ Botos János: A belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912–1926 között. Forrás: http://epa.oszk.hu/02100/02176/00002/pdf/RTF_16_052-055.pdf

Letöltés ideje: 2020.01.25.

vényhozásba. A javaslat szerint valamennyi törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsai város rendőrsége, továbbá a meglévő Fővárosi Rendőrség, Határrendőrség és a Fiumei Rendőrség egységes állami rendőrség szervezetébe tagozódik. A felállításra kerülő rendőrség központi nyomozóhatóság és országos nyilvántartó hivatal lesz. A városokban rendőrkapitányok gyakorolják első fokon a rendőri bíraskodást, míg másodfokon a kerületi rendőrfőkapitányok. A rendőrség hatásköre (Horváth-Szlavón ország kivételével) kiterjed az egész országra, a közbiztonságra, az igazgatásrendészetre és a rendőri büntetőbíraskodásra. A törvényjavaslat részletesen felsorolja a rendőrjogot⁷⁹, amelyet terjedelmi korlátok miatt nem tartottam célszerűnek felsorolni. A javaslat tartalmazta még a fegyelmi eljárásra, költségekre⁸⁰ vonatkozó elképzelést, valamint az átmeneti időszakra vonatkozó intézkedéseket.⁸¹

Az I. világháborút lezáró időszakot mind a közéletben, mind a rendészetben káosz követte. Az elveszített háború, a forradalmak megtették hatásukat, és szétzilálták a közigazgatást, rendőrségeket, hadsereget.⁸² A Tanácsköztársaság ideje alatt felszámolták a korábbi rendőrséget, csendőrséget, és létrehozták a Vörös Őrséget, amely az ismert történelmi körülmények folytán azonban tiszavirág életű lett. A Tanácsköztársaság bukása után bekövetkezett román megszállás tovább nehezítette az egységes rendőrség létrehozását, de megakadályozni nem tudta. A korábbi Wekerle-féle rendőrségi törvényjavaslatot 1919. október elsején 5047-es számmal, „törvénypótló” kormányrendelet formájában kiadták, amelyet a román megszállás okozta nehézségek miatt a „Hivatalos Közlönyben” 1919. november 4-én kihirdettek. Az akkori szabályok szerint az 5047/1919-es sz. M.

⁷⁹ Lásd erről részletesebben: Rédey Miklós: Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba.

⁸⁰ A m. kir. államrendőrség költségei egészen az államkincstár terhére esnek.

⁸¹ A rendőrség államosítása. Veszprém megyei újság IX. évfolyam 51. szám. 1918. július 14. 1. o.

⁸² Vö.: „A bipoláris világban ideológiák, kulturális, gazdasági, társadalmi, és politikai összecsapások bontakoztak ki, amelynek megszenvedői a felosztott, és „uralt” európai országok, és annak lakosai voltak.” In: Kovács István: Prostitúció és prohibíció a mai Magyarországon: avagy miért nem sikerül a rendőrségnek a szocializmust levetközni a XXI. században. Létünk 2018/2. szám. 7–29. o.

Sallai János: A municipális rendőrségektől a centralizált, állami rendőrségig

E. rendelet az 1920 évi I. tc-ke⁸³ nyert törvényi felhatalmazást, ezzel a városi rendőrségeket jogilag államosították, és a két korábbi állami rendőrséget az országos rendőrségbe olvasztották.⁸⁴ Ezzel lezárult a centralisták és a municipalisták közötti harc, és létrejött a belügyminiszter alárendeltségéhez tartozó, az egész ország területére kiterjedő hatáskörrel rendelkező állami rendőrség.

Az újonnan felállt központi állami rendőrség ügyintéző hatáskörébe az 5.04761919 M. E. rendelet 10.§-a a következőket sorolta:

„A) A közbiztonsági rendészet egész körének ellátása,⁸⁵

B) az igazgatási rendészet gyakorlása azokban a közigazgatási ügyekben, amelyeknek intézését valamely jogszabály (törvény, rendelet, szabályrendelet) kifejezetten a rendőrhatóságok hatáskörébe utalja,⁸⁶

⁸³ „10.§ A nemzetgyűlés az 1919. évi augusztus hó 7. napja óta az alkotmányos jogrend és a jogbiztonság helyreállítása végett alakult kormányok és tagjaik rendeleteinek érvényességét elismeri; felhatalmazza azonban a minisztériumot, hogy ezeket a rendeleteket a szükséghez képest hatályon kívül helyezhesse, módosíthassa vagy kiegészíthesse. Utasítatik egyúttal a minisztérium, hogy amennyiben e rendelkezések a törvényhozás hatáskörébe tartozó ügyekre vonatkoznak, mielőbb megfelelő törvényjavaslatokat terjesszen a nemzetgyűlés elé.”

Forrás: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=92000001.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D38>

Letöltés ideje: 2020.01.28.

⁸⁴ Dorning Henrik: A rendőrségek intézményének fejlődése, különös tekintettel a magyar királyi rendőrségre és a magyar rendőri szakoktatásra. A Magyar Királyi Állami Rendőrség országos szaktanfolyamának kiadványai. Budapest, 1922. 14. o.

⁸⁵ A m. állami rendőrségnek közbiztonsági rendészeti hatásköréből eredő feladata, hogy védelmet nyújtson ama veszedelmek ellen, amelyek az emberek tömegeinek (állami rendészet), avagy az egyes embereknek (közrendészet) sérelmes magatartásából a közrendre hárulhatnak. Idetartozik különösen az egyesületi és a gyülekezési rendészet, továbbá a külföldiek rendészete és az egyes emberek ellen fogatosítható kényszer rendszabályok (többek között kitiltás, eltoloncolás, letartóztatás).

⁸⁶ Az igazgatási rendészet, vagyis egyes közigazgatási ágak működési rendjének megállapítása és fenntartásáról való gondoskodás a közigazgatási hatóságok feladata a magyar állami rendőrség működése területén is, kivéve azokat az egyes intézkedéseket, amelyeket valamely jogszabály (törvény, rendelet, szabályrendelet) kifejezetten a rendőrhatóságok

C) *a rendőri büntető bírászkodás gyakorlása, a közigazgatási hatóságok elé tartozó azokban a kihágásokban, amelyek a rendőrhatóság intézkedése alá eső közigazgatási ügyekben merültek fel vagy amelyek kifejezetten a rendőrhatóságok elé vannak utalva.*⁸⁷ *A magyar állami rendőrség működése területén a szorosán vett rendőri szolgálat ellátása valamennyi közigazgatási ügyben a m. állami rendőrség feladatkörébe tartozik.*⁸⁸

D) *A rendőri szolgálat ellátása: „A m. állami rendőrség saját hatáskörében intézkedik akkor is, amikor valamely hatóság megkeresésére jár el.*

A m. állami rendőrség a közigazgatási hatóságokban nincs alárendelve, köteles azonban azokat törvényes intézkedéseikben támogatni, megkereséseikre a szükséges rendőri segédkezet nyújtani, valamint a közigazgatási hatóságok által ellátott rendészeti ügyekben a szorosán vett rendőri feladatokat teljesíteni és a karhatalmat szolgáltatni.

*Megkeresés nélkül is köteles a m. állami rendőrség működése területén a jóváhagyott szabályrendeleteket, valamint a végrehajtó képviselőtestületi vagy tanácsi határozatokat és intézkedések megszegését lehetőleg meggátolni, az azok ellen vétőket pedig kinyomozni és feljelenteni.*⁸⁹

A rendőrség gyakorlati államosítása a kiadott rendelet utolsó, 49.§-a szerint: *„Ezen rendelet fokozatos hatályba lépésének idejét a belügyminisz-*

jogkörébe utal. Az igazgatási rendészet körébe tartozó azokat a feladatokat, amelyeknek ellátása a rendőrhatóságokat illeti, a belügyminiszter rendeletben állapítja meg.

⁸⁷A közigazgatási hatóságok elé utalt kihágási ügyekben a rendőri büntető bírászkodás a m. állami rendőrhatóságokat illeti meg:

1. azokban a kihágásokban, amelyeket a rendőrhatóság hatáskörébe utalt ügyekben követtek el;
2. azokban a kihágásokban, amelyeket a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartozó ügyekben követtek ugyan el, de amelyeknek eldöntését valamely jogszabály (törvény, rendelet, szabályrendelet) kifejezetten a m. államrendőrség hatáskörébe utalja.

⁸⁸ A magyar kormány az 5047/1919. M. E. számú rendelete. A rendőrség államosítása. Megjelent: Belügyi Közlöny 1919/48. 1341. o.

⁸⁹ Uo. 1342. o.

ter állapítja meg...” Ennek fő oka az akkori politikai és közbiztonsági helyzet, továbbá az ország egy részének román megszállása volt. 1919. évi 5047. sz. M. E. rendelet vezérfonalként és iránymutatásként szolgált a magyarországi rendőrségek államosításának végrehajtásában, ugyanakkor több rendeletet ki kellett adni a gyakorlati megvalósításhoz, amely az elkövetkezendő évek legfőbb feladatai közé tartozott.

Dorning Henrik⁹⁰ szerint a m. kir. állami rendőrség szervezetének és hatáskörének kiépítésére 1920. év elejétől kezdve jelentek meg a fontosabb rendeletek. Az általa legjelentősebbnek tartott – az eredeti 1919-es államosító M. E. törvénypótló rendelet végrehajtási utasításában megjelölt – jogszabály az 1919. évi 90.089 sz. B. M. rendelet volt, amely *„nem érinti ugyan a budapesti rendőrség hatáskörére vonatkozó külön szabályokat, fennáll azonban már az elv, hogy a m. kir. állami rendőrség országos egységes szervezet, amelynek a budapesti is csak része.”*⁹¹ Ez a rendelet szabályozta az állami rendőrség ügyintéző hatáskörét, s ezzel meghatározta azokat a teendőket is, amelyeket ezentúl – a volt városi rendőrkapitányok és rendőrségek helyett – az önkormányzati közigazgatási hatóságoknak és közegeiknek kellett ellátnia. Fontos megjegyezni, hogy a rendelet – dátumozásával ellentétben – csak 1920. január 27-én került kihirdetésre, illetve lépett azonnali hatályba. Az első fontosabb gyakorlati intézkedés tehát csak 1920-ban kezdődött meg. Számos további rendelkezés⁹² kiadását követően az államosítás teljes körű végrehajtása 1922-re fejeződött be, amikor az állami rendőrség számára kiadásra került a testület egységes szervezeti és szolgálati szabályzatát tartalmazó 39.820/1921. B. M. sz. rendelet.

⁹⁰ Dorning Henrik: A vidéki rendőrségek államosítása. In: Baksa János (szerk.): Rendőrségi Almanach. Stephaneum. Budapest, 1929. 236–237. o.

⁹¹ Uo.

⁹² A 3000/1920 B.M. sz. rendelet, a magyar államrendőrség ügyintézői hatásköre (ennek „melléklete”, a 90.089 B.M. sz. rendelet, az állami rendőrség ügyintézői hatásköre), 2500/1920. B.M. sz. rendelet a fegyelmi szabályok, az 52.000/1920. B. M. sz. rendelet a számviteli és pénzügyi szabályok, a 39.820/1921. B.M. sz. rendelet az általános szolgálati utasítás (a m. kir. állami rendőrség szervezetének és szolgálatának szabályzata), az 58.955/1922. B.M. sz. rendelet pedig az ügykezelési szabályok.

Az 1920-as év tehát sorsfordító a magyar rendészeti szervek, a magyar rendőrség történetében, amikor is lezárult a korábbi, sokszínű rendőrségek története, és egy új központi állami rendőrség jött létre. A gyakorlati megvalósulásra azonban a román és szerb megszállás miatt csak 1921 végén kerülhetett sor.